

Täysistunto

Maanantai 10.12.2018 klo 14.01—20.08

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain liitteen 1 muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 102/2018 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 14/2018 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

17.59 **Silvia Modig vas:** Arvoisa herra puhemies! Aiemmassa käsittelyvaiheessa kävimme jo läpi esittämämme pykälämuutosesitykset, joten tässä kohtaa esitän vastalauseen 2 mukaiset lausumaehdotukset. Niitä on kolme, ja perustelen ne lyhyesti. Siis puhumme ympäristövaikutusten arviointimenettelyn vaativista hankkeista, joten pidän näitä lausumia erittäin tärkeinä ja näen, että ne voivat myös olla semmoisia, joita hallituspuoluelaisen voisi olla turvallista kannattaa.

Ensimmäinen lausumaehdotukseni kuuluu: ”Eduskunta edellyttää, että yva-hankeluetteloa tulee arvioida ja tarvittaessa päivittää kolmen vuoden välein.” Näin, jotta meillä olisi aina paras tieteellinen ajantasainen tieto. Valiokunta itsekin mietinnössään ehdotti, että kymmenen vuoden sijaan voitaisiin siirtyä viiden vuoden välein tehtävään tarkasteluun. Itse esitän tässä kolmea, jotta varmasti pystyisimme olemaan viimeisimmän, parhaimman tieteellisen tiedon varassa, jotta yva-menettely parhaimmalla mahdollisella tavalla ohjaisi toimintaa ympäristön kannalta.

Toinen lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy valmistelemaan ohjeistusta ympäristövaikutusten arvioinnin tekijöiden sidonnaisuuksien ilmoittamisesta.” Sidonnaisuuksien ilmoittaminen on mielestäni edellytys sille, että saadaan riippumaton arviointi ja että se oikealla ja vaikuttavalla tavalla sitten ohjaa toimintaa ympäristön kannalta kestäväällä tavalla. Minun on vaikea keksiä perustelua sille, minkä takia me emme haluaisi, että yva-vaikutusten arvioinnin tekijöiden sidonnaisuudet saataisiin ilmoitettua. Tässä lausumassa ehdotetaan, että valtioneuvosto ryhtyy valmistelemaan ohjeistusta, jossa voidaan miettiä kaikki hyvät ja huonot puolet ja ne mahdolliset sudenkuopat, mitä siinä on. Uskon, että tämän valmistelun pohjalta voitaisiin löytää sidonnaisuuksien ilmoittamiseen ohjeistus, jota kaikki pitäisivät hyvänä.

Kolmas lausuma kuuluu: ”Eduskunta edellyttää, että runsaaseen biomassan käyttöön perustuvien hankkeiden osalta arvioidaan myös elinkaaren mittaiset ilmastovaikutukset puuraaka-aineen hankinta mukaan lukien.” Meidänhän pitäisi kaikessa toiminnassamme tar-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2018 vp

kastella nimenomaan elinkaarivaikutuksia. Jos mietimme ilmastoa, niin tällä hetkellä esimerkiksi meidän asuinkiinteistöissä me tarkastelemme eniten käytön aikaisia vaikutuksia, kun meidän pitäisi miettiä koko elinkaarta. Jos me katsomme vain käytön aikaisia vaikutuksia, se vanhin suomalainen talomalli, se tuhat vuotta vanha malli eli painovoimaisella ilmastoinnilla toimiva hirsirakennus, jollaiset kestävät parisataa vuotta vähintään, näyttäytyisikin nykypäivän tarkastelussa, sillä ajalla millä sitä tarkastellaan, yhtäkkiä ei niin kestävä, vaikka se on kestävimmästä päästä. Joten tässä kohtaa esitämme, että varsinkin biomassan kohdalla sekä kaiken puuraaka-aineen hankinnassa tarkasteltaisiin ilmastovaikutuksia koko elinkaaren osalta, koska ainoastaan näin voidaan todeta, mikä on aidosti kestävä ja mikä ei.

Elikkä esitän vastalauseen 2 mukaiset lausumaehdotukset, puhemies.

18.02 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä tosiaankin on tarkoituksena ennen muuta päivittää tätä niin sanottua hankeluettelo, jossa luetellaan ne toiminnot, joita aloitettaessa tämä ympäristövaikutusten arviointimenettely on toteutettava, ja toisekseen sitten myös yhdenmukaistetaan voimassa olevan EU-direktiivin mukaisesti yva-laki.

Tässähän nyt mielestäni on hyvinkin oikeasuuntaisesti tarkasteltu näitä toimintoja ikään kuin muistaen se näkökohta, että ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä on tarkoitus ottaa laajasti huomioon ympäristön kokonaisuus ja useat erilaiset vaikutukset. Mielestäni tämä on onnistuttu tässä ottamaan hyvin huomioon ja samalla yksinkertaistamaan kuitenkin näitä hankeluettelon yksityiskohtia. Pidän merkittävänä myös sitä, että meillä Suomessa on erittäin hyvät viranomaiset. Meillä on asiantuntevat virkamiehet, ja viime kädessä virkamiesten vastuulla on sitten sen arviointi, niin sanottu yva-harkinta, tarvitaanko tätä sinänsä aika kattavaa ja raskastakin ympäristövaikutusten arviointimenettelyä, jos jotta uutta toimintoa aloitetaan. Itse luotan kyllä suomalaisiin virkamiehiin ja siihen, että he osaavat tämän harkinnan oikein tehdä. Mielestäni se käy tästä valiokunnan mietinnöstäkin oikein esille.

18.04 Riitta Myller sd: Arvoisa puhemies! Aivan ensiksi kannatan noita edustaja Modigin tekemiä lausumaehdotuksia.

Tästähän jo ensimmäisen käsittelyn yhteydessä käytettiin puheenvuoroja ja tehtiin esityksiä, että olisi tänne yva-liitteeseen nostettu muutamia tärkeitä asioita esimerkiksi niin, että myös nautatilat olisivat tässä mukana silloin, kun näitten nautojen yhteismäärä nousee samaan lukuun kuin missä sikatilalliset noudattavat yvaa, eli se on 3 000 sikaa, ja sitten näitä nautoja olisi 700 emolehmää ja 550 lihanautaa ja 300 lypsylehmää. Nämä ovat erittäin isoja lukuja, niin kuin tästä huomataan.

Myöskin tällaisten kalankasvatuslaitosten tuotantomäärän olisimme halunneet puolittaa, sen, milloin yva olisi tullut, miljoonasta kilosta puoleen miljoonaan kiloon. Samoin kiiven-, soran- ja hiekanotossa olisi pitänyt varovaisuusperiaatetta noudattaa, samoin kuin sitten turvetuotannon osalta, ja erityisesti valuma-alueisiin kiinnittää suurempaa huomiota.

Todellakin on näin, että yva-hankkeissa pitäisi ottaa se paras käytettävissä oleva tieto ja teknologia huomioon, ja kun teknologia muuttuu esimerkiksi energiantuotannossa — tässä on ollut esillä esimerkiksi tuulivoima — hyvin nopeasti, tuon tarkasteluvälin pitäisi olla kolme vuotta, mitä sitten lausumassa ehdotamme. Myöskin on se, miten nämä vaikutusten arvioinnin tekijöiden sitoumukset ja sidonnaisuudet ilmoitetaan. Tulisi olla aivan selvää,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2018 vp

että pitäisi olla julkisesti saatavilla, minkälaiset yhteydet niillä, jotka tekevät nämä yva-selvitykset, on siihen itse yva-asiaan. Tämä olikin erittäin iso pettymys, että tätä ei yksimielisesti voitu valiokunnassa hyväksyä. Myös biotalous ja erilaisten biomassaan käyttöön perustuvien asioiden elinkaaren mittaiset ilmastovaikutukset pitäisi ottaa huomioon, jotta kyettäisiin todella sitten suuntaamaan myöskin suomalaista metsäteollisuutta jalostusasteen nostamiseen ja sitä kautta tuomaan enemmän euroja myös tuonne maakuntiin.

18.07 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä edustaja Myller tosiaankin viittasi näihin hankeluettelon yksityiskohtiin, ja näistä valiokunnassa kävimme silloin perusteellisen keskustelun.

Mitä tulee tähän sidonnaisuusasiaan, niin olen itse kyllä sitä mieltä, että jatkossa näihin sidonnaisuuksiin tulee kaikenlaisissa tällaisissa viranomaisarviointiprosesseissa kiinnittää entistä vahvempaa huomiota.

Mutta mitä tulee näihin hankeluettelon yksityiskohtiin, esimerkiksi nyt näihin suuriin nautayksiköihin, niin nythän jo tilanne on se, kuten tuossa aikaisemmassa puheenvuorosani viittasin tähän viranomaisarviointiin, että käytännössähän, kun tämmöisen ison laitoksen, siis navetan, rakentaa, viranomaiset suorittavat sen harkinnan, tarvitaanko tätä yva-prosessia vai ei, ja silloin se harkinta tehdään sen pohjalta, mikä se sijainti on. Voi olla, että se sijainti on sellainen, että sillä on isompia ympäristövaikutuksia. Jos se sijoitetaan vaikkapa jonnekin metsän keskelle, missä ei ole vesistöjä lähellä, tai näin poispäin, niin silloin ne ympäristövaikutukset ovat luonnollisesti pienemmät. Mielestäni tässä pitää viranomaisille antaa mahdollisuus toimia kuten he parhaimman ja hyvän osaamisensa pohjalta tämän asian hoitavat, ja uskon kyllä, että varmasti he sen siten hoitavat.

18.09 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa puhemies! Vihreät yhtyvät tähän edustaja Modigin esittämään vastalauseeseen, ja tietysti kannatamme myös sen vastalauseen sisältämiä ehdotuksia.

Kun arvioidaan ympäristövaikutuksia erilaisissa ja erikokoisissa hankkeissa, niin eräs puute tämänhetkisessä lainsäädännössä on se, että useimmiten lähellä toisiaan sijaitsevien erilaisten tai vaikka samankaltaistenkin hankkeiden yhteisvaikutuksia ei huomioida oikein missään. Kukin viranomainen eri lupa- ja arviointiprosesseissa aivan nykyisen lainsäädännön mukaisesti ikään kuin tuijottaa vain omaa pientä sektoriaan — tai voi se sektori olla aika laajakin, mutta sitä tuijotetaan sektorikohtaisesti ja asiakohtaisesti ja hankekohtaisesti. Silloin jää huomiotta se, mikä on todellinen vaikutus siihen alueeseen, siihen ympäristöön, kun ollaan vaikkapa jonkin vesistön yhteisellä valuma-alueella, jonkin joen varrella tai muuten alueella, jossa usea hanke vaikuttaa yhtä aikaa. Tämä on merkittävä asia, joka tulisi lainsäädännössä korjata niin, että yhteisvaikutukset huomioitaisiin.

Samalla tavalla haluan korostaa sitä, että lainsäädännössä tulisi mennä yhä enemmän siihen suuntaan, että kun arvioidaan vaikutuksia — ja se olisi sitten muukin kuin vaikka luonnonympäristöön kohdistuva vaikutus, sosiaalinen, ihmisiin kohdistuva vaikutus ja kaikki — niin koko hankkeen elinkaaren mittaiset asiat tulisi huomioida raaka-aineen hankinnasta aina jätteisiin, jätteiden käsittelyyn tai niiden sijoittamiseen, saakka. Ei pidä ottaa vain yhtä pistettä, aloituskohtaa tai keskikohtaa, vaan pitää ottaa alku ja loppu ja kaikki siltä väliltä, kun arvioidaan ympäristövaikutuksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2018 vp

18.11 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Ympäristövaikutuksen arvioinnillahan halutaan etukäteen selvittää, millaisia vaikutuksia jollain isolla hankkeella, jolla tiedetään olevan vaikutusta ympäristöön, mahdollisesti olisi, jotta sitten voidaan päätöksenteossa huomioida, miten nämä otetaan huomioon ja ovatko vaikutukset sen suuruisia, että se aiheuttaa sitten esimerkiksi lupaprosesseissa luvan eväämistä, tai tarvitseeko tehdä jotakin muutoksia sitten sen takia, jotta nämä vaikutukset jäävät mahdollisimman pieniksi.

Kun useinhan näissä erilaisissa ympäristöön vaikuttavissa hankkeissa valitettavasti käydään sitten jälkikäteen oikeutta siitä, millaisia vaikutuksia on tullut ja kenen pitää korvata, niin näen kyllä tällaisen yva-menettelyn erinomaisena siinä, että silloin kun se tehdään etukäteen ja huolellisesti, niin voidaan tällaiset välttää ja kaikki tietävät tavallaan etukäteen, mikä on tulossa. Sen takia esimerkiksi tämä ajatus, mikä nyt tässä vastalauseessa tuodaan esiin liittyen näihin isoihin nautakarjatiloihin, on minusta äärimmäisen perusteltu. Me tiedämme, että tilakoot koko ajan kasvavat ja ne vaikutukset, joita isolla nautakarjatilalla ympäristöön on, ovat varsin huomattavia. Silloin olisi hyvä, että tällainen vaikutusten arviointi olisi etukäteen tehty, jotta myös sitten siinä naapurustossa tavallaan tiedetään, mitä on odotettavissa, mitä on tulossa, ja voidaan myös huomioida niitä vaikutuksia ja tehdä lupapäätöksissä mahdollisia korjauksia siten, että ne voidaan minimoida. Pohjois-Karjalassa vierailin juuri yhdellä isolla nautakarjatilalla, josta on vuosia käyty oikeutta sitten jälkikäteen siitä, mitä nämä vaikutukset ovat olleet, ja esimerkiksi tässä tapauksessa oltiin säästyty paljolta vaivalta ja haitalta, jos olisi tehty tällainen ympäristövaikutusten arviointi ja etukäteen olisi pystytty puuttumaan näihin asioihin.

Täytyy vielä tässä nostaa esiin se, että tällä viikollahan hallitus on vähän yllättäen tuomassa tänne saliin myös kaivoslain muutosta, jossa esitetään, että nämä yva-vaikutukset voisi toimittaa sitten vasta myöhemmin lupahakemuksen liitteeksi, kun haetaan joko etsintälupaa tai kaivoslupaa. Pidän tätä varsin kummallisena, koska ajatus on nimenomaan, että etukäteen pystyttäisiin tietämään, kun lupaa haetaan, mitä ne vaikutukset ovat, jotta voidaan niitä arvioida. Jos lähdetään siihen, että laitetaan ensin hakemukset vireille ja mahdollisesti toiminta vireille ja sitten myöhemmin täydennetään niitä hakemuksia näillä vaikutusten arvioinneilla, niin sehän valitettavasti kertoo kyllä karua kieltä siitä, että niitä vaikutusten arvioita ei ehkä haluta eikä ole ajateltukaan, että niitä otettaisiin tosissaan.

18.14 Silvia Modig vas: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on käytetty hyviä puheenvuoroja tästä prosessista ja siitä, mikä yvan rooli siinä on. Edustaja Honkonen täällä hyvin kertoi, että ensin harkitaan sitä, tarvitaanko yva-prosessia lainkaan, eli siinä sijainti otetaan huomioon. Tästä me pääsemmekin yhteen tämän hankeluettelon keskeisimmistä ongelmista. Täällä mainittiin aikaisemmin se, että yksi keskeinen ongelma tässä on se, että tässä ei huomioida hankkeiden yhteisvaikutuksia. Voi olla, että tässä ei olekaan aivan juuri sen yksittäisen hankkeen sijainti, joka on ratkaisevaa, vaan niitten yhteisvaikutus varsinkin, jos puhutaan vaikka turvepelloista.

Toinen asia, jossa sijainnin vaikutus nousee esiin tässä hankeluettelossa, ovat kalankasvatustilat. Se on hyvä, että ne lisätään tähän hankeluetteloon, mutta niitä ei voi missään nimessä verrata esimerkiksi sikatuotannon fosforipäästöihin, koska kalankasvatuksessa päästöt pääsevät suoraan vesistöön, kun taas maalla tapahtuvassa kasvatuksessa on sentään joitain filttäreitä siinä välissä, ennen kuin ne päätyvät vesistöön.

Eli kyllä minä näkisin itse, että tässä vaiheessa, kun meillä valitettavasti läpi kauden on ympäristöhallintoa — voi sanoa ihan suoraan — ajettu alas ja viranomaisten valitusmah-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2018 vp

dollisuuksia heikennetty, yvan rooli vain kasvaa entisestään, jotta voidaan etukäteen varmistaa, ettei niitä vahinkoja satu, koska ei siinä ympäristövahingossa hirveästi lohduta se, mihin oikeus joku päivä asiassa päättyy, koska se vahinko on tapahtunut jo. Eli tämä on aivan keskeinen elementti siinä, että me voimme aidosti etukäteen varmistaa, että toiminta on ympäristön kannalta kestävä. Sen takia toivon, että eduskunta antaisi tukensa lausumalle, joka pyrkii siihen, että tätä hankeluetteloä tarkasteltaisiin kolmen vuoden välein.

Ja rohkaisen vielä edustaja Honkosta kannattamaan lausumaa sidonnaisuuksiin liittyen. Tässähän ei esitetä muuta kuin että kehoitetaan valtioneuvostoa ryhtymään valmisteluun, pohtimaan, miten tämä parhaimmalla ja läpinäkyvimmällä mahdollisella tavalla voitaisiin tehdä, koska aivan kuten te, edustaja Honkonen, sanoitte, on entistä tärkeämpää, että me pidämme huolta siitä, että ei ole vääränlaisia sidonnaisuuksia.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.